

Ümit Kaftancıoğlu (Garip Tatar)

ÇARPANA

zeki z. kırmızı

2018

Kaftancıoğlu, Ümit; Çarpana (1975, Öykü), Remzi kitabevi Yayınları Birinci Basım, 1975, İstanbul, 205 s.

Gerçek adı Garip Tatar olan Ümit Kaftancıoğlu günümüzde Ardahan iline bağlı Hanak ilçesi Koyupınar (Saskara) köyü doğumlu. Yoksul bir köylü ailesinin yedi çocuğundan biri. 1957'de Cılavuz Köy Enstitüsü'ne başlamak yaşamını biçimlendirdi. İlk öğretmenliğini Mardin Derik ilçesinde yaptı. 1974 yılında TRT'de yapımcı oldu. İlk öykü kitabı **Dönemeç**'le TRT Büyük Ödülü'nü aldı. (Aynı ödülü 1970 yılında Oğuz Atay sanırım ilk kitabı **Tutunamayanlar** romanıyla almıştı.) Halk derleme (folklor) çalışmaları yaptı. Osman Şahin'le (d. 1940) yazgısında benzerlikler şaşırtmıyor. Yapıtları şöyle. Öykü: **Dönemeç** (1972), **Çarpana** (1975), **İstanbul Allak Bullak** (1983). Roman: **Yelatan** (1972), **Tüfekliler** (1974). Derleme: **Körođlu Kolları** (1974). Röportaj: **Hakullah** (1972). Çocuk kitabı: **Tek Atlı Tekin Olmaz** (1973), **Kekeme Tavşan** (1974), **Kan Kardeşim Doru Tay** (1979), **Dört Boynuzlu Koç** (1979), **Çizmelerim Keçeden** (1979), **Altın Ekin** (1979), **Hızır Paşa** (1980), **Çoban Geçmez** (1980), **Salih Bey** (1981), **Şülgür Deresi** (1981).

Bu yazarımızı gençlik ve üniversite yıllarımda bir biçimde izliyordum ama yapıtlarıyla tanışmamıştım. O gün bugün de okumamıştım. Oysa Anadolu ve Köy yazını (Kavram yanlış elbette...) 60 ortalarından beri severek izleyen biriyim. O ve sonraki dönemler toplumsal (siyasal) canlanmaya, devrimci devinime sanatsal yalazlanmanın eşlik ettiği, ayak uyurduğu bir dönemdi ve iki kimlikli aydınlarımız (yazar, öğretmen, örgütçü, devrimci, vb. olup yazanlar) değişik görüntüleriyle çıkıyordu karşımıza. Öğretmen (köy enstitü kökenli) yazarlarımız öyle bir toplumsal düzey tutturdular ki bu ülke böyle bir şeyi bir daha yaşamadı. Erk (iktidar) ve bağlı çevrelerin (örgensel aydınlar) onlarca yıl boyunca, 70 ve özellikle 80 sonrasında yaptığı, aydınlanmanın bu cesaret, atılım, devrim tını taşıyan öncülerini bir bir kırmak, yok etmek oldu. Çoğunun payına acı, sürgün, ölüm düştü. Üstelik sonraki kuşakların onları kaba saba köy gerçekçileri diye küçümsemesini yeri gelmişken (en hafifinden) kınamanın tam sırası. Hatta kınamıyorum bile. Buna değmezler. Kendilerini topluma adayın bu aydın sanatçılar, 'ateşin ve ihanetin' (Nazım Hikmet) içinden şiiri, romanı, öyküyü, oyunu, fotoğrafı, çırılçıplak tanıklığı, vb. yükselttiler. İyi, doğru, güzel yapıtlar saldılar gökyüzüne. Biraz da onların elinde biçimlendi benim gençliğim. Köy Enstitülerinde okumadık ama öğretmenlerimiz köy enstitülüler oldular.

Besbelli, bu öğretmenlerimizden biri de Ümit Kaftancıoğlu'ymuş. Yaşamına özellikle vurgu yaptığım yazarımızın iki kitabını okudum. **Tüfekliler** (1974) romanı ile öykü kitabı **Çarpana** (1975). Bu ilk bölümde **Çarpana** üzerinde kısaca duracağım. Ama önce Fakir Baykurt alıntısı: "*Kaftancıoğlu'nun dikkati çeken başlıca özelliklerinden biri, dilindeki zenginliktir. Doğu Anadolu, bütün başka yoksunlukların tersine, bir kültür ve dil hazinesidir. Orada kat kat uygarlıklar, her uygarlığın zamanımıza kadar birikip gelen katılımları bir dil coşkunuğu, bugün doğu halkında renkli, sanatlı bir anlatımı adeta gelenek haline getirmiştir. Her türlü dil ve anlatım sanatını kendi kişiliğinde toplamış pekçok insan, her biri birer bilge gibi köylerin tozu toprağı içinde ömür sürmektedir. Ümit Kaftancıoğlu, bu kültürü çok iyi özümsemiş, kendine mâletmiş, üstelik gördüğü eğitim ve kendini yetiştirme çabasıyla aydınlanmış umut verici bir yazarımızdır.*"

Okuduđum iki yapıtımdan önce yayınlanmış bir öykü kitabı, romanı ve röportajı var. Öyküsüyle ödül almış, az çok tanınmış bir yazardır. İlk öyküsünü 1954'te **Varlık**'ta yayınlayan yazarımız 70 başlarında öne çıkıyor. **Çarpana**'dan önceki yıl

(1974) yayınlanan **Tüfekliler** romanını önce okumuş, romanın dağınıklığı çekici yanlarını bayağı bastırıldığı için yazınsal açıdan düş kırıklığına uğramıştım. **Çarpana**'daki 15 öykü yazarın dar alanlarda daha derli toplu, tutarlı anlatılar kotarabildiğini, tümlük, yeterlilik niteliğini öne çıkabildiğini gösterdi bana. Yüksek perdeden, özgüvenle ve yöresel halkla tepeleme dolu şiirli ve sevdalı bir ses okura neleri çağırıştırıyor ki? Daha dünümüze değin sızan ve etkili olmuş sözlü sazlı nice halkçıl sesleniş, anlatış biçimi varsa renkten renge, dondan dona girerek bu canlı, ezgili, duygulanımı *derya* metinlerle önümüze geliyor. Baksanıza: "*Bir gürültü kopuyor. Allahüekber dağlarının üstünden Erzurum'un içi sesleniyor. Kimsenin sesi, bağırtısı kimseye ulaşmıyor. Dadaşlar aldırıyor. O coşkun ses, o coşkun kan durmuş sanki, ayaz dondurmuş sanki. Biz irkiliyoruz...*" (**Bokböceği**, 9) Hele bir soluklan, yatış kardeş. Dil ağzına sığmaz gibi, ne bu çığırma derdi, cayırtı. Ama boşuna değil bu ürkü, avaza. Sivil hava alanı geçici bir süre için askeri uçaklara bırakılıyor. İniyor uçak. Cemseler, reolar yanaşip ayrılıyor yüklenerek. Amerikan uçağı bu... **Bokböceği**. Yeri göğü kattı birbirine. Bebelere korkudan ciyaklıyor. "*Sonra dadaşlar saldırdı alana, kutulara, kartonlara, çitalara, naylonlara... Bir çekişme, bağırtı, bir yağma başladı. Bokböceğinin bokları bölüşüldü...*" (15) Biz de (okurlar olarak) sersemledik biraz. *America go home!* Beri yanda ağalar oturmuşlar. *İş bilenin kılıç kuşananın, deel mi ağalar.* Daşdan Ağa, *'İşini bileceksin Yonuz Ağa'*, diyor, Rus işgalinin işbirlikçisi. Muhtar. Köyde herkes yola geldi de şu gâvur Kurbanı, bir o asi, ayak direyen. *En iyisi karakola bildirek, hükümata havale edek.* Bundan kelli artık Kurbanı'yı ara ki bulasın (**Kara Sığırlar**). **Şehrali** kitabın en iyi öykülerinden, Kemal Tahir'ci bir bakışla *'çarıklı erkân'* köylünün ufak hesaplarını büyük bir gerçekçilikle ve acımasızlıkla sergiliyor. Bu öykünün bir ucu, önü Yaşar Kemal'e, ardı Osman Şahin'e çıkan bir enginliği var. "*Tüfeği omuzladı, yitti karanlığın içinde...*" (**Şehrali**, 45) Zaten Osman Şahin onunla tek karşılaşmamızda adını önemli, büyük yazar diye geçirmişti dilinden Ümit Kaftancıoğlu'nun. Şimdi anlıyorum ki bu ham öykülerin taşıdığı gizilgüç ebelik etmiş çağdaşlarının ve artçıların anlatılarına. Kendisi geri kalsa da açtığı yoldan büyük adımlar atılmış belli. *Leçeği açılmak, dümsük yemek, merak, gığı, kunnamak, başı bozulmak, şırlamak, put* (ağırlık birimi), *başarat, polya, çarpana*, vb. yerel dilden varsıl, eğlenceli, ayartıcı şakımlar değil mi?

"*Benim köyüme, benim ulusuma yararı, yardımını dokunmayan bir yazı, bir sanat sıfırdır,*" diyerek sertçe seçimini yapmış Kaftancıoğlu, ülkesinde yakın gelecekte, özellikle de öyküde etkinleşecek canlı, devingen, hızlı kurgu ve geçişli anlatısının; bilinci altından üstüne ve karşı(t) yönde harmanlayıp okuru anlatısal eyleminin ortasına pattadak sokan yazınsal uygulayımının (teknik) örneklerini biraz da karakucak veriyor. Bu konu üzerinde romanından söz ederken duracağım. Çoklu, öbekcil, kümecil bir ses çıkarıyor yazarımız ve canlı, neşeli yaklaşımında poetik bir patikaya çıkan taşkın izin ipucu var. Yaşasaydı köyün (kırın) gerçeğine başka bir hava katacak, etkili ama yine de çizgisel (lineer) kırsal kurgunun yerini etkileşimli, çokyönlü, demokratik, eşdeğerli beraberlik kurgusunu geçirecekti. Büyük bir yazınsal olanak (imkân) yazarla beraber yok edilmiş oldu. Babası, Eriklice köyünden oğlu Ramazan'ı kapıp düşmüş Heybeliada yollarına, Denizcilik okulu sınavına sokacak oğlunu ya, oğlanın adımları terse. Usu, duygusu kararmış, homur homur. Bu yaman karşıtlık, kır yoksulluyla kentlinin yollarının kesişmesi ağlatıdan güldürüye ama ne olursa olsun dokunaklı sonuçlara gebedir. Kendini boş kâğıtla dışarıya can havliyle atar, yitkilere karışır Ramazan(lar). Ve okurluğa özen gerekir. Yıl 1975. Köyün öyküsü var. Kentin öyküsü var. Kentteki köyün ya da köydeki kentin öyküsü arayüzlerde, kesitlerde pek okunmuyor. Yoksa kente gelip köy(ünü) kuranların, kendi içinde dönüp duranların sahici öyküleri elbette anlatılıyor (Orhan Kemal örneğin). Ama dramı

ça(k/t)ışmada, isteyerek ya da istemeyerek gerçekleşen kent sokağı yüzleşmelerinde arayan pek yok. Ümit Kaftancıoğlu ilginç bir yaklaşım içerisinde demek ki. İki ayrı yaşamı kesitliyor ve kesite düşen imgeyi cesaretle görünümüne çıkarıyor. Türk sineması bu izleğin yıllarca suyunu çıkardı iyi kötü örneklerle.

Uzun öykü **Ardahan Yollarında** iki yoksul saf köylü kadının ekmek peşinde masalsı öyküsü. Şu kesin. Ümit Kaftancıoğlu sözlü halk anlatı geleneğinden beslenmekle kalmıyor, onu kendi kurgusuna, anlatısına uyarlıyor, çağcıl düzenlemelerini, çeşitlemelerini (varyasyon) yapıyor. Ama çok değer verdiği halkçıl altlığı hemen hiç tartışmıyor. Kalıp üzerine yeni yaşamı, öyküyü oturtuyor. Öyküden bir konuşma aktarıyorum. Vergici gelir köye. İki komşu kadın, Hürü'yle Tucu vergicinin karşısına dikilirler: “ ‘-Benden toprak parası istemeye mi geldin?’ / ‘-Almayalım mı,’ dedi vergici, ‘Benim cebime mi giriyor? İsmet Paşa hazretlerinin vergisi’./ ‘-Sağır İsmet’e de ki, ben toprağımı ona verdim, gelsin üstüne çullansın, kendisi yesin doysun, çocuklarımı da doyursun, artan onun olsun. Ben ne toprak istiyorum, ne de vergi’./ ‘-Öyle ya,’ dedi Tucu da. ‘Biz ne kurtardık, ne savaştık! Ne babamız öldü, ne kardeşlerimiz! Kurtaran da onlar, yiyen de. Bir hazineyi tek başına yıllardır yiyor, daha doymadı mı? Git ona söyle, bizden para mara yok. Bitimi vermem’./ ‘Sende var mı bana ver,’ dedi Hürü, ‘Çıkar bir lira ver. Ben çok istemiyorum. Ben Sağır İsmet değilim. Bana bir lira yetiyor.’” (**Ardahan Yollarında**, 64) Bu konuşma geçerken her iki kadının da beklenmedik biçimde 8 liraları olmuştur. Anadolu'nun kendisiyle dalga geçen halk anlatılarından fıkralar (Laz), masallar (Karatepeliler) benzer yatıştırma işlevleriyle devrededir. Ama arkası var. Masallarda olduğu gibi iki kadın gizli paralarıyla darı almaya karar verirler. İki uşaklarını, Cırı ile Kurucuk'u yola katarlar uyarı üzerine uyarı koyup. İki saf cin Ardahan'ı ilk kez görüp de... Gerisini kestirin artık. Dimyat'a pirince gidip evdeki bulgurdan olmak nedir görün. Öyleyse yeni yargılarımızdan biri de, Ümit Kaftancıoğlu'nun romanında olmayan ama öyküsünde az çok başardığı gözlenen bütünsellik, bağdaşıklık özelliğinin kaynağı, yüzlerce yılın halk anlatı geleneğinde her türden fazlayı ayıklayarak güne gelmiş masallardır. Çocuklara dönük yapıtlarının bolluğu da bu anlamda bir göstergedir. Masallar, öyküsünü derleyip toparlamıştır çünkü yeni yeni oluşturduğu yazı çizgi ve eğilimi tümlük kaygısına açıktır yazarımızın. Coşkulu, çok sözlü bir anlatıcıdır, öyle hizaya girecek, kalıba sokulacak dil-yaşam anlayışı yoktur. Hem sözlü, hem yazılı anlatıcıdır. Soru: Halkbilimi derlemeciliğine ne demeli peki? Bilimsel bir sıklık düzen (disiplin) gerektirmez mi? Soru kendime, vargımadır.

Bekir Yıldız, Osman Şahin de 70'lerde yayınlamaya başladılar kitaplarını ve Almanya gerçeğiyle somuttan gelen nedenlerle ilk yüzleşenler oldular. Daha sonra köyün diğer büyük yazarları izleksel bir arayış ve zamana bağlılık (sadakət) ilkelerine uygun olarak yüzlerini göçe, *Almanya*'ya tabii ki döndüler. Ama bu yazarlarımızda durum başka... Onların doğrudan ya da dolaylı yaşamları yurtdışında ekmek kapısı sorunuyla ilişkilendi ve yazdıklarının içeriden konusu oldu işgöçü. **Çarpana**'da da birkaç (2) Almanya öyküsü var. *Almanya* öyküleri müzikten sinemaya, tiyatroya bir dönem her yerdeydi. Gülmece, buruk bir gülmeceyi görünür kıldı değişik sanatçılar. Toplumun geleneksel yapısı yeni olayı değişik biçimlerde bireşimledi (sentez). Örneğin kızılbaşları öne çıkarıp kayırdılar söylentisi. Cepleri, kucakları armağan dolu gelen *Alamancılar*ın tuhaf(laşmış) davranışları. (Ne arada, ne derede.) Ne kızılbaşlık, ne Sünnilik kalmıştı. *Alamancı* geldi dediler mi iki köyden, yakadan millet hurra! Şu paranın gözü çıksın!

Obollular öyküsünde başlarda şöyle bir tümce var: “*Obollular gibi açlıkla savaşan bir de kuşlar vardı.*” Ve “*Bir yanda kuşlar, öbür yanda Obollular ölüyordu.*” (**Obollular**, 99) Acaba ölüleri kuşlara katık etsek, arkasından biz de kuşları mı

yesek?.. Ama iş çığırından çıkar. Ölünün taşındığı kızak yoldan çıkar, elden kurtulur, çukura saplanır kalır, kıpramaz. Posof'a geçip, Urus'tan yardım mı istemeliydi? Savcı gecikir mi? Gecikmedi. Devlet bu. Açlıktan ölsen gam yemez, ama hele bir suç işle. Burnundan getirir. Masal iyiden karışır öyküye. Köylüler bilece kuş avalamaya kalkar, ellerine yüzlerine bulaştırırlar. Üstüne seçim öngünümüştü, vekil adayı çıkıp da, Cengiz'den, Attila'dan, Fatih'den dem vurmaz mı? Yer misin, yemez misin!

Eller Anası ile Ümit Kaftancıoğlu Kemal Tahir gibi köy yazınımızla, onun yoksul köylüyü biçimci ve yüceltici yaklaşımlarıyla hesaplaşmasını sürdürüyor. Oğuz Atay da benzer konuda perdeyi ilk aralayanlardan ama bunca soldan değil. Yine de yalnızca eleştiri değil, özeleştiri sayılmalı her iki yazar yapıtı da. Köylü ve çevresindeki yaşamı günü içinde köşesine sıkıştırıp oradaki hiç de aman aman olmayan gerçekliği dürüst ve keyifle yansıtmaya siyaseti Ümit Kaftancıoğlu'nu tutumuyla diğer köy yazarlarımıza göre kuşkusuz bir adım öne çıkarıyor. Solculuk dürüst, sahici bir gerçekçilikle yürümeli kolkola. Yapay kurgularla şimdi buradaki tarihe olmadık varlıklar yüklemek yanıltmak, yalan söylemek olurdu. Dolayısıyla insan düşünsel, anlaksal dışavurumları bir yana, somutun, günün içinde dolaşan ve çoğu kez çelişkili seçimler yapan, sıradan, hatta çoğu kez yaptığı dediğini tutmaz, *işte öyle biridir. İşte öyle birini* kentin küçük burjuva yazarı çoğu kez haklı gerekçelerle harcamış, sıfırlamış olsa da biricik tutum ve sonuç bu olmaz. Kaftancıoğlu'nun örneği '*işte öyle biri*'ni, örneğin '*köylü*'yü eşanlı taşıdığı olanakları (imkân), gizilgücüsü (potansiyel), küçük hesapları içinde küçük olan ama yine de gülen, sevinen, olumlu yanları, neşesiyle, her şeye rağmen tarihe özne, kurguya kişi olarak yerleştirmek, göstermektir. Ve ben bir okur olarak bu yaratıcı, olumlu yaklaşımı çok değerli bulduğumu, buna az çok Kaftancıoğlu özelinde Kemal Tahir'den sonra uygulamısal öncülük dediğimi belirtirim. Dönersek, öyküde varlığını, kaynaklarını başkalarına adayan kadının bu yüce tutumunun dedikoduya ve öteki topluma (kadın, köylü, vb.) nasıl çiğ çiğ yedirildiğinin çarpıcı örneğini görürüz. Yine Yaşar Kemal'i anımsamamak olanaksız: "*Eller Anası için diyecek söz kalmayınca kızını aldılar ele.*" (**Eller Anası**, 117) Yıkım söylentisi ve dedikodu Teslime, Tevruz, Duru, Dımbılın karısı, Yerişik Hala, Lal'in karısı, Gülembere, Kara Yeter, Cennet, Dumbacı, vb. arasında sürdürükçe sürüyor: "*Başından başladılar. Eller Anası'nın ayağına indiler:/ 'Düztabandır, kimin uğruna çıkarsa tekeri ters dönermiş,' dediler.*" (**Eller Anası**, 117) Ama dönen bütün bu dolaptan yararlanan "*Sırma, herkesin ayağını Eller Anası'nın kapısından kesmiş, suyu kendi arkına akıtmıştı.*" (**Eller Anası**, 122)

İnce Köşk köyden kente ve yeraltına uzanan biraz absürd öykü olarak imlenebilir. Şerafeddin köyden kente çalışmaya, öneriyle (tavsiye) gelir, kaçakçılara iş tutar, sonu acı biter. Kim vurduya gider.

Küvet de yine Yeşilçam'ın gözdesi olabilecek bir gülmece anlayışıyla, Aziz Nesin'e yakın kotarılmış bir *absürd* öykü. Susuz köy evine küvet getirilir, karı koca ve köylü arasında '*Nebi'nin evi*' dillere destan olur. "*Bir hafta sonra otobüsün üstünde ceset gibi, salaca gibi sarılıydı küvet. Köye indirildiğinde bütün köylü küvetin başına toplanmış, Esmeye kadını dinliyorlardı...*" (**Küvet**, 148) Yani Nebi küveti bırakır ama küvet Nebi'yi bırakmaz.

Ardahan'a al horozunu satmaya götürülen Yancıklı'ya eşlik eden anlatıcı genç bizi de katıyor eğlenceli anlatısına. "*Bir değil bin horoz dersin. Gok gok gok...*" (**Al Horoz**, 151) Yoldaşlık iyi de Yancıklı'nın niyeti kötü. Başedilmez horozu oğlanın sırtına yükledi. Horoz kaçır onlar kovalar... Kan ter içinde yakalayıp pazara vardılar. Sattılar. Sattılar da bitti mi iş? Nerdee? Fotoğraf çekme sevdasına iğne iplik söğüşlenirler. Sen sağ ben selamet, iki çıplak yüzün yüzün dönerler köylerine. Karatepeli mi bunlar da? Hangi masaldan çıkmış yol arkadaşları?

Bürokrat eşi hanımla (Nemika Hanım) sepeti sırtında pazara inen Karadenizli köylü kadın (Sabriye) arasında gelişen **Karincalar**, iyimser Cumhuriyetçi Nemika'nın kurtuluşçu saflığını imalayarak kadınlık yazgısının ortaklığını tartışmaya açıyor. Her ikisi de kadınsa, kadın nerde? Sabriye'nin kocası Hayrullah bastı kurşunu ortalık yerinde pazarın, bastı kurşunu. Karısını yoldan çıkararak iyimser ve duyarlı Nemika kurban edildi. Ya Nemika Hanım'ın kocası yargıç "Mürsel Bey:/ 'Yargıya ilişkin yasalara göre, yakınımı öldürdüğünden yargılama yapamam. Ben yasanın yargıcayım,' diyordu." (**Karincalar**, 168)

Toplum sahneleri değişiyor. Şimdi bir sayrılarevi koğuşundayız. Ortaoyununda değişik bölgelerin yerel ağızlı kişileri gibi koğuşta Trakya'dan, Bulgarıya'dan, vb. insanlar bir arada yatıyor, şakalaşılıyor ve **Virani Baba**'nın yaşına başına bakmadan erkekleğiyle övünmesi ve genç hemşirelere sarkıntılık etmesiyle dalga geçiyorlar.

Kız kaçırmayla başlayan **Gülember** öyküsü yine güldürü örgeleriyle köylünün hinoğlu hin ipliğini pazara çıkarıyor. Kadın üzerinden pazarlık babalar, kocalar, erkekler arasında kıyasıya sürüyor: Almanya'da varsillaşmayı ve erkeklerle özgürce yatıp kalkmayı öğrenmiş "Gülember'in arkasında çok kavga oldu. Evlenecek olanlarla Sülo arasında, karşıt isteyenler arasında. Hiç biri de Gülember'in kaşında gözünde değildi. Hiç biri de Gülember Gülember diye yanıp tutuşmuyordu. Hepsinin istediği tek şey vardı. Para! Alman parası!" (**Gülember**, 194)

Kitaba adını veren **Çarpana** öyküsü, evli Sunuk'un Çarpana'ya karasevdasının öyküsü. Öldü bitti ya Çarpana çarpıyor sahiden. Uykusunda Cemal Cemal diye sayıklayan Çarpana'yı gizli dinleyen Sunuk kudurur iyiden. "Sunuk damın tepesinde çok uludu, çok havladı, yalvardı Tanrı'ya." (**Çarpana**, 202) Çarpana Sunuk'un karasevdasını anladı ya çok geçti. Sunuk yığılıp kalmıştı yattığı yerin kıyısında.

Bu öyküler gül açacakken koparıldı dalından. Güzelliklerini tamam edemedi, kokularını salamadılar olanca tazeliği, keskinliği, hoşluklarıyla. Doğuyu başka anlama ve anlatma derdinin öngününde çıpa dibi bulmadan takıldı kaldı kılçık gibi yutağımızda. Orada, öyle, belde bayırda kır otağı, çiçeği çimi olmanın olanca güzelliğiyle ama güzel olmak derdinden bir o denli uzak atan bir damar, yürek...

Tüfekliler (1974) romanı hakkında yazımda daha genel bir değerlendirme yapacağım, bu yazının ikinci bölümünde. Özellikle doğu ve kırsal (köy) sorununa ayrı sayılabilecek bakış açısını irdeleyeceğim.